

Säkerhetspolisen

SPIONÄRENDEN I ÖPPNA KÄLLOR 2004

Rapportserie
2005:2

1	INLEDNING	4
2	EUROPA	5
2.1	EU	5
2.1.1	<i>FN och EU avlyssnat</i>	5
2.2	SVERIGE	5
2.2.1	<i>Man häktad misstänkt för spioneri</i>	5
2.2.2	<i>Kartläggning av flyktingar</i>	5
2.3	STORBRITANNIEN	5
2.3.1	<i>Brittiska universitet samarbetar med underåttelsetjänsten</i>	5
2.3.2	<i>Polisman sålde information till Saudiarabien</i>	5
2.3.3	<i>Spioneri inom försvarsindustrin</i>	6
2.3.4	<i>Diplomater utpekade som spioner</i>	6
2.3.5	<i>Läcka i brittisk underrättelsetjänst</i>	6
2.3.6	<i>Företag infiltrerade miljöorganisation</i>	6
2.3.7	<i>Kopierade sjukhusjournaler på Nordirland</i>	6
2.4	TYSKLAND	7
2.4.1	<i>Svensk gripfen i Tyskland</i>	7
2.4.2	<i>Anställd misstänks ha sålt hemlig information</i>	7
2.4.3	<i>Översättare gripfen för att ha sålt tysk militär hemlighet</i>	7
2.5	RYSSLAND, BALTIKUM OCH CENTRALEUROPA	7
2.5.1	<i>Ryska forskare anklagas för att avslöja statshemligheter</i>	7
2.5.2	<i>Ryssland anklagar USA för kränkning av territorium</i>	8
2.5.3	<i>Rysk gränsvakt misstänks ha sålt information</i>	8
2.5.4	<i>Utvisade diplomater</i>	8
2.5.5	<i>Misstänkt spioneri i Azerbajdzjan</i>	8
2.5.6	<i>Presidentval i Ukraina</i>	8
3	USA	9
3.1	MISSTÄNKT ISRAELISKT SPIONERI	9
3.2	SPIONERI FÖR IRAKISK UNDERRÄTTELSETJÄNST	9
3.3	MISSTANKAR OM SPIONERI PÅ GUANTANAMO NEDLAGDA	9
3.4	LIVSTIDSDOM FÖR SPIONERI	10
3.5	SPJUTSPETSTEKNIK EXPORTERAS FRÅN SILICON VALLEY	10
3.6	KUBANSKA DIPLOMATER UTVISADE	10
3.7	ANSTÄLLD VID FBI LÄCKTE INFORMATION	10
3.8	AMERIKANSK DIPLOMAT UNDER UTREDNING	10
4	SYDAMERIKA	11
4.1	ARGENTINAS KONSULAT I CHILE UTSATT FÖR INTRÄNG	11
4.2	BRASILIENS REGERING UTREDER MISSTÄNKT ÖVERVAKNING	11
5	ASIEN OCH MELLANÖSTERN	12
5.1	KINA	12
5.1.1	<i>Kineser dömda för spioneri åt Taiwan</i>	12
5.1.2	<i>Livstidsdom i Kina</i>	12
5.1.3	<i>Forskare vid amerikanskt universitet kvarhållen i Kina</i>	12
5.2	KINESISK UNDERRÄTTELSEINHÄMTNING I TAIWAN	12
5.3	VIETNAMESISK KONTROLL ÖVER INTERNET	13
5.4	NORDKOREANSK SPION I JAPAN	13
5.5	USA ANKLAGAS FÖR OTILLÄTNA FLYGNINGAR ÖVER NORDKOREA	13
5.6	SPIONERI FÖR HIZBOLLAH	13
5.7	PÅSTÄTT SPIONAGE MOT IRANSKT KÄRNVAPENPROGRAM	13
5.8	MISSTÄNKT SPIONERI I KUWAIT	14
5.9	INDIEN	14
5.9.1	<i>CIA misstänks ha infiltrerat Indiens underrättelsetjänst</i>	14
5.9.2	<i>Pakistanier arresterad i Indien</i>	14

6	ÖVRIGA LÄNDER	14
6.1	AUSTRALIEN	14
6.1.1	<i>Hjälparbetare utvisade.....</i>	<i>14</i>
6.1.2	<i>Australisk militär påstås vara infiltrerad</i>	<i>15</i>
6.2	NYA ZEELAND UTSATT FÖR OLOVLIG UNDERRÄTTELSEVERKSAMHET	15
7	SAMMANFATTANDE SLUTSATSER.....	16

1 Inledning

I denna rapport ges en sammanställning av uppdagade fall av misstänkt spioneri under 2003 och fram till och med oktober 2004. Rapporten gör inte anspråk på att vara heltäckande utan händelserna finns med i den mån de påträffats i öppna källor. Media använder ordet spioneri frikostigt i olika sammanhang varför det i långt från alla fall stämmer överens med SÄPO:s definition. Denna rapport förmedlar hur händelsen rapporterats i aktuell källa och det har därför inte uttrönts huruvida det handlat om faktiskt spionage eller annan form av olovlig underrättelseverksamhet. Händelser som berör företags-, industri- eller ekonomiskt spionage har uteslutits då dessa återfinns i SÄPO:s löpande rapporter på området. Rapporten är geografiskt uppdelad utifrån det land där underrättelseverksamheten utfördes.

2 Europa

2.1 EU

2.1.1 FN och EU avlyssnat

I mars 2003 rapporterades att EU:s ministerråd utsatts för telefonavlyssning. Säkerhetspersonal hittade avlyssningsinstrument i telefonväxeln samt i telefonledningarna i flera medlemsländers rum. Vilket land som låg bakom avlyssningen är inte känt.¹ Ett år senare rapporterades att FN:s generalsekreterare Kofi Annan och andra ledande politiska aktörer varit utsatta för avlyssning genom övervakningssystemet Echelon inför kriget i Irak. Det är rimligt att anta att det inte är ovanligt att diplomater och andra strategiskt viktiga personer utsätts för avlyssning och annan form av elektronisk övervakning.²

2.2 Sverige

2.2.1 Man häktad misstänkt för spioneri

I oktober 2004 häktades en man misstänkt för grovt företagsspioneri mot företaget Ericsson. Mannen skall ha försökt sälja hemlig företagsinformation rapporterar Dagens Industri. Detta bara två år efter det uppmärksammade spionaget mot Ericsson då en man dömdes till åtta års fängelse för grovt spioneri och ytterligare en man dömdes för företagsspioneri. Tingsrätten fastslog i samband med detta att högteknologisk information hade lämnats ut till Ryssland och att detta kunde vålla skador för totalförsvaret och därmed rikets säkerhet.³

2.2.2 Kartläggning av flyktingar

I slutet av 2003 uppdagades att ett antal personer med irakisk härkomst har spionerat på svenska medborgare med assyriskt ursprung. Bland annat har de kartlagt invandrarföreningar och deras medlemmar. I mars i år utvisades två irakiska diplomater från Sverige anklagade för flyktingspionage.⁴

2.3 Storbritannien

2.3.1 Brittiska universitet samarbetar med underättelsetjänsten

Enligt uppgift skall brittiska universitet samarbeta med MI5 gällande telefonavlyssning och kontroll av e-post. Bland annat kontrolleras studenter från länder som Pakistan, Iran, Egypten, Libyen och Syrien.⁵

2.3.2 Polisman sålde information till Saudiarabien

En brittisk polisman med arabiskt ursprung skall olovligen ha tagit fram hemlig information ur polisiära databaser. Uppgifterna gällde en terrormisstänkt person, en politisk flykting samt en sudanesisk familj, information som mannen sedan sålde till en saudiarabisk diplomat i London.⁶

¹ Nerikes Allehanda "EU:s ministerråd avlyssnat" 030320

² Svenska Dagbladet "Annan drabbades av Echelon" 040228

³ GP "Ericssonspionen dömd till åtta års fängelse" 030618, TT "Skärpt straff krävs för Ericssonspioner" 030827, Dagens Industri "Säpo varnar för ökat industrispionage" 041006

⁴ GP "Upprörda över spionavslöjandet" 031219, "Flyktingspionage vanlig orsak till utvisning"

⁵ Aftonbladet "Spionage på studenter" 040321

⁶ DN "Brittisk polis spionerade för Saudiarabien" 040909

2.3.3 Spioneri inom försvarsindustrin

En anställd inom den brittiska försvarsindustrin har dömts till tio års fängelse för att ha försökt sälja brittiska försvarshemligheter till Ryssland. Mannen greps förra året efter att ha erbjudit brittiska agenter, som utgett sig för att vara ryska köpare, material värt flera miljoner pund.⁷

2.3.4 Diplomater utpekade som spioner

En kroatisk tidning har pekat ut fyra brittiska diplomater för att vara underrättelseagenter och hävdar att landets regering gett Storbritannien tillåtelse att avlyssna och bedriva underrättelseoperationer mot kroatiska medborgare. I artikeln står att Storbritannien inte har kommenterat händelsen men att landet bedriver en omfattande underrättelseinhämtning i området.⁸

2.3.5 Läckta i brittisk underrättelsetjänst

I september 2004 framkom uppgifter om att det under nittiotalet skall ha läckt information om den brittiska underrättelsetjänsten till Ryssland. Uppgifterna kommer från den tyska underrättelsetjänsten som upptäckte läckan och sedermera informerade Storbritannien. Informationen skall ha smugglats i form av mikrofilmer via ett företag som genomförde resor för barn från Tjernobyl till västra Europa. Mottagare av informationen var ett frontföretag i Ryssland som tillhandahöll säkerhetstjänster för utländska företag.⁹

2.3.6 Företag infiltrerade miljöorganisation

Två stora oljebolag skall under nittiotalet ha anlitat ett privat företag för att samla information om olika miljöorganisationer, däribland Greenpeace. Företaget skall i samband med detta ha använt sig av en tysk underrättelseagent som infiltrerade organisationen och utgav sig för att stödja miljörättsorganisationer och arbeta som filmproducent. I själva verket var han utsänd för att inhämta information om aktioner planerade mot oljeföretagen. Underrättelseagenten anlätades genom en man vid den brittiska underrättelsetjänsten, stationerad i Tyskland, med kopplingar till företaget. Händelsen har väckt frågor kring förhållandet mellan säkerhetstjänst, privata underrättelseföretag och oljeindustrin. Även om händelsen uppmärksammades för några år sedan visar den på ett tillvägagångssätt för underrättelseinhämtning, som kan förmodas användas även idag.¹⁰

2.3.7 Kopierade sjukhusjournaler på Nordirland

Sommaren 2003 uppdagades ett misstänkt fall av spioneri vid sjukhuset Royal Victoria i Belfast. Personer med koppling till gruppen Real IRA skall ha kommit över kopierade sjukhusjournaler över privatpersoner, information som polisen på Nordirland misstänker skulle kunna användas för att utföra terrordåd mot poliser och politiker i landet.¹¹

⁷ TT ”Tio år för spionage i brittiska försvarsindustrin” 030404

⁸ Jane’s Intelligence 040901, www.smh.com.au ”Red faces as British agents are unmasked in Balkans” 040828

⁹ The Sunday Times ”Former German Intelligent Agent Says MI6 Mole Betrayed UK Field Agents To Russia” 040926

¹⁰ The Sunday Times ”MI6 Firm Spied on Green Groups” 010617

¹¹ The Guardian ”Medical files copied for use by Real IRA killers” 030703

2.4 Tyskland

2.4.1 Svensk gripen i Tyskland

I mitten av februari i år greps en svensk medborgare i Tyskland misstänkt för spioneri. Han skall under sjuttio- och åttiotalet ha lämnat ut information om Natos försvar av Europa till Ungern. Mannen som har ungerskt ursprung är tidigare dömd i Sverige för olovlig underrättelseverksamhet.¹²

2.4.2 Anställd misstänks ha sålt hemlig information

I mitten av september 2004 påbörjades rättegången mot en tysk underrättelseagent som misstänks för att ha lämnat ut hemlig information till en bulgarisk kvinnlig spion. Informationen kan sedan ha sålts vidare till ett tredje land. Mannen har erkänt att han under ett och ett halvt års tid har lämnat information till underrättelsetjänsten i ett östeuropeiskt land. Kontakterna med den bulgariska kvinnan uppdagades när underrättelseagenten sattes under övervakning för att ha tagit hem arbetsrelaterat material.¹³

2.4.3 Översättare gripen för att ha sålt tysk militär hemlighet

Den 13 september 2004 greps en före detta tysk, numera amerikansk medborgare, av tyska rikskriminalen efter en häktningsorder från allmänna åklagaren vid högsta domstolen i Tyskland. Den 43-åriga kvinnan arbetar som frilansande översättare och lever sedan en längre tid i Kanada. Hon är misstänkt för att i oktober 2003 ha försökt sälja tyska hemliga militära handlingar som hon fått i uppdrag att översätta av ett tyskt företag. Brottet ska ha ägt rum i Kanada och handlingarna skulle säljas till en företrädare för en stat som inte är medlem i NATO. Handlingarna innehöll en statshemlighet som i händerna på en främmande underrättelsetjänst hade inneburit en svår nackdel för Tysklands yttre säkerhet. Överlämnandet av handlingarna kunde dock förhindras. Den åtalade kvinnan greps på besök hos sina föräldrar i Tyskland.¹⁴

2.5 Ryssland, Baltikum och Centraleuropa

2.5.1 Ryska forskare anklagas för att avslöja statshemligheter

Enligt den ryska underrättelsetjänsten sker det en ökning av förekomsten av amerikansk och brittisk underrättelseinhämtning i landet.¹⁵ Flera ryska vetenskapsmän och forskare har under de senaste åren anklagats för spionage. Ett exempel är en kärnvapenforskare som under fyra år hållits fängslad misstänkt för spionage för USA. Mannen dömdes i våras till 15 års fängelse för spioneri. Ryska FSB anklagade forskaren för att ha levererat material via ett brittiskt företag med kopplingar till CIA medan han arbetade på ett institut för amerikanska och kanadensiska studier i Moskva. Forskaren själv hävdar dock att all information kommer från öppna källor.¹⁶ Den ekonomiska situationen för forskare i Ryssland är svår och det är därför inte ovanligt att de samarbetar med eller i vissa fall till och med säljer information till utländska företag. Enligt olika människorättsorganisationer har dock flera fall av anklagelser saknat grund.¹⁷

¹² Svenska Dagbladet "Svensk spion gripen i Tyskland" 040219

¹³ Sofia Morning News genom www.novinite.com "Bulgarian spy enters German court" 040914

¹⁴ www.generalbundesanwalt.de "Haftbefehl wegen Verdachts des versuchten Landesverrats" 040917

¹⁵ Jane's IWR Daily Update vol. 11 no. 075, 040414

¹⁶ GP "Rättegång efter fyra år i fängelse" 031105, "Rysk forskare dömd för spioneri" 040408

¹⁷ TT "Rysk forskare dömdes och fick amnesti direkt" 030825, "Rysk forskare dömd för spioneri – kritik väntas" 040407

2.5.2 Ryssland anklagar USA för kränkning av territorium

I slutet av mars 2003 anklagades USA för att regelbundet ha genomfört spionuppdrag nära den ryska gränsen mot Georgien. Georgien skall även ha erbjudit sig att upplåta flygbaser till USA i samband med kriget i Irak.¹⁸ I april samma år rapporterade den ryska nyhetsbyrå Interfax att en utländsk kärnvapenubåt påträffats på ryskt vatten. Ubåten som misstänktes vara amerikansk avvisades.¹⁹

2.5.3 Rysk gränsvakt misstänks ha sålt information

År 2002 arresterades en man i Ryssland för att ha lämnat hemlig information till Estland. Underrättelseinformationen kan sedan ha sålts vidare till ett tredje land. Vilken slags information eller tillvägagångssätt är inte känt. Mannen ifråga står åtalad inför rysk militärdomstol men nekar till anklagelserna.²⁰

2.5.4 Utvisade diplomater

I början av 2004 utvisades tre ryska diplomater från Litauen, anklagade för spioneri. De skall ha försökt komma över sekretessbelagd parlamentarisk information gällande privatiseringar i Litauen. Kort därefter förklarade Ryssland tre litauiska diplomater icke önskvärda som svar på utvisningen. Två ryska diplomater har också utvisats från Estland för spioneri och en från Slovakien. Samtliga utvisningar har ägt rum i samband med att både EU och Nato har fått nya medlemsländer från Baltikum och Centraleuropa, vilket fått Ryssland att öka underrättelseinhämtningen i området.²¹ Samtidigt uppger den ryska säkerhetstjänsten att man inom det ryska kontraspionaget har upptäckt mer än 60 utländska spioner i landet. Det framgår inte vilka länder det rör sig om men ryska säkerhetstjänsten uppger att länder från Mellanöstern, Västeuropa och Asien alla är aktiva. Kritiker menar dock att vissa spionavslöjanden endast har varit påhittade av ryska agenter i försök att främja sin egen karriär.²² I slutet av april 2004 anklagades en polsk diplomat för spioneri och försök att stjäla militärhemligheter i Vitryssland.²³

2.5.5 Misstänkt spioneri i Azerbajdzjan

Mellan januari och juli 2004 skall minst nio fall av misstänkt spioneri mot Azerbajdzjan ha uppdagats. Azerbajdzjanska myndigheter rapporterar att ett flertal personer misstänks för spioneri för Armeniens räkning.²⁴

2.5.6 Presidentval i Ukraina

Oktober 2004 hölls presidentval i Ukraina. Under valet fanns spekulationer kring huruvida regeringen uppmanat regionala myndigheter att övervaka utländska valkontrollanter. Regeringen uppgavs efterfråga information om kontrollanternas arbete samt platser de besökte och personer de träffat.²⁵ Säkerhetstjänsten i Ukraina uppges ha arresterat fyra utländska personer som ett led i landets arbete för kontraspionage. Det är dock oklart huruvida händelsen kan kopplas till presidentvalet.²⁶

¹⁸ GP "Moskva anklagar USA för spioneri" 030324

¹⁹ Interfax "Navy representative confirms foreign spy submarine detected in Avacha" 030428

²⁰ Jane's Intelligence 040729

²¹ TT "Litauen utvisar ryska diplomater" 040227, GP "Ryssland utvisar tre diplomater" 040331, TT "Estland utvisade två ryska spioner" 040320, TT "Ryssarna spionerar på nya Natoländer" 040512

²² Associated Press Newswires "Security service. Russia exposed 60 spies last year" 040209

²³ Irish Times "Polish diplomat accused of spying" 040430

²⁴ Jane's Intelligence 040824

²⁵ Utrikespolitiska Institutet Utrikesanalys nr 40 2004 "Äggkastning och förgiftning i Ukrainaval" 040930

²⁶ Unian "Ukrainan security service arrested four foreign spies in Kyiv" 040913

3 USA

3.1 Misstänkt israeliskt spioneri

FBI uppges ha bevis för att en analytiker vid det amerikanska försvarsdepartementet har bedrivit spionage för Israel. Mannen anklagas för att ha försett Israel med information om amerikansk utrikespolitik gällande Iran och Irak. Det spekuleras kring motiven till spionaget som tros ha genomförts av sympati för Israel snarare än för privat ekonomisk vinning. CIA misstänker att israeliska Mossad använder underrättelseinformation i förhandlingar med andra länder och för att påverka amerikansk utrikespolitik. Israel å sin sida förnekar att det skulle röra sig om spioneri och kritiserar CIA för att inte ta dem på allvar. Israel uppger att de inte har någon anledning att eftersöka hemlig information då det råder konsensus mellan de båda ländernas underrättelsetjänst gällande det säkerhetspolitiska läget i Mellanöstern.²⁷

3.2 Spioneri för irakisk underrättelsetjänst

En amerikansk medborgare har anklagats för att ha bedrivit spioneri åt Irak. Den anklagade kvinnan skall ha genomfört besök hos den irakiska FN-delegationen samt träffat företrädare för och utfört tjänster åt den irakiska underrättelsetjänsten. Hon skall bland annat ha genomfört illegala ekonomiska transaktioner för Iraks räkning.²⁸

Förläggaren vid en arabiskspråkig tidning har dömts till knappt fyra års fängelse i USA. Den dömde skall ha varit agent åt den irakiska regeringen och lämnat information om motståndsledare till regeringen i utbyte mot pengar och datautrustning. Mannens försvarsadvokat hävdade dock att eventuella kontakter med den irakiska regeringen skett i egenskap av förläggare vid ovan nämnda tidning.²⁹

I april 2003 rapporterades också sonen till en irakisk diplomat ha arresterats av FBI misstänkt för spionage.³⁰

3.3 Misstankar om spioneri på Guantanamo nedlagda

En präst inom den amerikanska armén som tjänstgjorde vid Guantanamo-basen på Kuba greps i september 2003 i USA, misstänkt för bland annat spioneri. Samtliga anklagelser mot mannen, som nu avser att lämna sin tjänst inom försvaret, lades ner i april 2004.³¹ Ytterligare en person, som arbetat som översättare vid militärbasen, har anklagats för spioneri. Översättaren som greps förra året skall enligt uppgift ha haft otillåten information om fångar vid basen sparad i en dator.³² Mannen har nu släppts och är inte längre misstänkt för någon form av spioneri. Ovanstående händelser är två av flera exempel där personer anklagats för spioneri vid Guantanamo-basen, anklagelser som kritiker anser saknar grund och har uppkommit genom en alltför konspiratorisk amerikansk regering.³³

²⁷ Svenska Dagbladet "Spionaffär skapar oro i Israel" 040830, The Washington Times "Israel denies spying reports, intelligence activities in U.S." 040829

²⁸ TT "Amerikansk medborgare gripen för spionage åt Irak" 040311

²⁹ Jane's Intelligence 040401

³⁰ Stratfor "FBI arrests son of ex-iraqi diplomat in New York" 030415

³¹ Nerikes Allehanda "Armépräst greps för spioneri" 030922, Jane's Intelligence 040428

³² Nerikes Allehanda "Ännu en spionmisstänkt på Guantánamobasen" 030924

³³ Associated Press "Military drops spying charge" 040923

3.4 Livstidsdom för spioneri

En före detta flygvapenanställd amerikansk medborgare dömdes i början av 2003 till livstids fängelsestraff för spioneri för irakisk och kinesisk räkning. Mannen skall ha försökt sälja försvarsinformation till Irak och vid gripandet påträffades han med koder och adresser till ambassader förvarat i sina skor.³⁴ Enligt åklagaren skall mannen ha haft kreditkortskulder på över 100 000 dollar vilket uppges vara orsaken till att han erbjudit sig att sälja information. Mannens försvarare hävdade dock att han aldrig sålt eller haft för avsikt att sälja informationen och att de uppgifter han påträffades med var lätta att tillgå genom öppna källor.³⁵

3.5 Spjutspetsteknik exporteras från Silicon Valley

I början av 2003 anklagades en kinesisk medborgare för att ha sålt exportkontrollerad teknik till Kina. Utrustningen används av telekommunikationsföretag för att förbättra kvalitén på långdistanssamtal men uppges också kunna användas vid tillverkningen av missiler. Produkterna skall ha skickats till ett företag i Kina med samma adress som ett kinesiskt militärt forskningsinstitut. Händelsen befaras vara ett i raden av exempel på otillåten export till Kina.³⁶

3.6 Kubanska diplomater utvisade

I maj 2003 utvisade USA 14 kubanska diplomater. De skall enligt uppgift ha utfört för USA skadliga aktiviteter utanför deras officiella befogenheter, med andra ord bedrivit någon form av olovlig underrättelseverksamhet. Exakt varför de utvisas är oklart men det speglar det spända politiska läge som råder mellan USA och Kuba.³⁷

3.7 Anställd vid FBI läckte information

En amerikansk kvinna med kinesiskt ursprung försåg under flera år FBI med information om Kina. Samma kvinna arresterades under våren 2003 för att ha kopierat hemlig information för kinesisk räkning. Hon kom över informationen genom att en anställd vid FBI, med vem hon uppges ha haft ett förhållande, lämnade sin väska öppen i hemmet. Den nu pensionerade mannen åtalades i samband med detta för oförsiktigt handlande med hemlig handling.³⁸

3.8 Amerikansk diplomat under utredning

En diplomat sedan länge verksam inom det amerikanska utrikesdepartementet, med inriktning mot Asien och Kina, har arresterats av FBI. Mannen anklagas för att ha lämnat felaktiga uppgifter till FBI och undanhållit information om en resa till Taiwan samt kontakter med taiwanesiska underrättelseagenter. FBI skall ha uppmärksammat ett flertal möten mellan diplomaten och två agenter under vilka han överlämnat information. De skall bland annat ha setts under bil- och tågresor samt på restaurangbesök. Informationen har dock av FBI inte bedömts som hemlig och mannen ifråga förnekar att han skall ha överlämnat någon form av hemlig dokumentation eller erhållit ekonomisk kompensation för detta. Diplomaten uppges

³⁴ Aftonbladet "Amerikan greps för spioneri – för Irak" 030221

³⁵ The Associated Press "Man gets life for attempted espionage" 030321

³⁶ Associated Press Journal Gazette "Silicon Valley espionage a rising concern" 030123, "Judge upholds bail in espionage case" 030214

³⁷ Svenska Dagbladet "USA utvisar 14 kubanska diplomater" 030514, Stratfor "White House Ordered Cuban Expulsions?" 030516

³⁸ Stratfor "Two arrested in espionage case" 030410

ha varit en framstående analytiker inom den amerikanska regeringen och hans försvarare hävdar att det inte är ovanligt att en man i den befattningen öppet träffar utländska underrättelseagenter.³⁹

4 Sydamerika

4.1 Argentinas konsulat i Chile utsatt för intrång

I slutet av 2003 arresterades fyra chilenska militära underrättelseofficerare för spioneri mot Argentinas konsulat. Två av dessa personer togs på bar gärning medan de kopierade dokument inne på konsulns kontor. De två männen flydde men lämnade kvar en videokamera, två jackor och en portfölj innehållande identitetshandlingar. Enligt den chilenska försvarsministern Michelle Bachelet skall underrättelseofficerarna ha handlat på egen hand och inte på initiativ från militären. Bachelet är Chiles första kvinnliga försvarsminister och det spekuleras i huruvida det misslyckade spionaget var planerat i syfte att skada hennes karriär. Samtidigt anses det inte troligt att militära officerare skulle offra sina egna karriärer genom att iscensätta en liknande skandal. Ytterligare en teori som framkommit är att intrånget på det argentinska konsulatet egentligen syftade till att avslöja spioneri mot Chile. Utredningen sköts av militära myndigheter vilket försvårar möjligheten att få klarhet i vad som faktiskt hände och det anses inte omöjligt att den chilenska underrättelsetjänsten bedriver operationer som den chilenska statsmakten inte har vetskap om.⁴⁰

4.2 Brasiliens regering utreder misstänkt övervakning

Den brasilianska regeringen har tillsatt en utredning för att utröna huruvida de har varit utsatta för någon form av informationsläckage. Informationsläckaget uppgavs först kunna ha skett i syfte att påverka pågående lokala val i Brasilien men senare uppgifter kopplar istället händelsen till privat underrättelseinhämtning inom telekombranschen. Brasil Telecom skall ha anlitat analysföretaget Kroll för att erhålla information om Telecom Italia, som är en stor aktieägare i det brasilianska telekommunikationsföretaget. Misstankar finns att landets kommunikationsminister i samband med detta kan ha fått sin e-post övervakad. Brasil Telecom och Kroll medger att de samarbetat men nekar till att ha bedrivit underrättelseinhämtning inom landets regering.⁴¹ Kroll har vid upprepade tillfällen det senaste året kritiserats för att använda tveksamma metoder gällande företagets informationsinhämtning. Samtidigt kan företaget väcka uppmärksamhet och kanske även bli anlitat just för att de tar sig an ärenden utan att vara rädda för att exponera verksamheten.⁴²

³⁹ Far Eastern Economic Review "Security – Question of intelligence: An unauthorised trip, a female Taiwanese intelligence agent, luxury purchases and murky exchanges; A top U.S. China hand has some explaining to do" 040930, The New York Times "State Dept. Official Arrested in Inquiry On Taiwan Contact" 040916, "Ex-State Dept. official denies he shared data" 040920

⁴⁰ Stratfor "Does spy case signal fears of regional instability?" 031120

⁴¹ Reuters News "Brazil opens probe into alleged spy in government" 040615, BBC News "Brazil phone firm in spy furore" 040723, Forbes "The Enemy Within" 040723

⁴² Intelligence Online "Kroll's Overseas Woes" 040827

5 Asien och Mellanöstern

5.1 Kina

5.1.1 Kineser dömda för spioneri åt Taiwan

I februari och mars 2004 arresterades ett tjugotal officerare inom det kinesiska flygvapnet för spioneri åt Taiwan. De skall ha sålt information om kinesiska stridsplan och två av officerarna har dömts till döden. Ytterligare en man med amerikanskt medborgarskap har dömts till fängelse för samma brott. Det är oklart huruvida domen kommer att överklagas eller om myndigheterna i Kina väljer att lämna ut mannen som är en för dem känd regimkritiker.⁴³

Våren 2004 dömdes en kinesisk medborgare till fem års fängelse för spioneri åt Taiwan. Mannen skall ha rekryterats medan han befann sig i San Francisco i början av nittiotalet med uppgift att inhämta information om den kinesiska regeringen. Han skall sedan ha fortsatt sin illegala verksamhet i Kina under falsk identitet.⁴⁴

5.1.2 Livstidsdom i Kina

Kina dömde i mars 2004 en brittisk medborgare till livstids fängelse för spioneri. Mannen som tidigare hade arbetat vid den kinesiska regeringens representationskontor i Hongkong skall under slutet av åttiotalet och början av nittiotalet ha spionerat för brittisk räkning. Brittiska myndigheter hade i samband med rättegången ingen möjlighet att besöka mannen som har dubbelt medborgarskap då han inte reste in i Kina med brittiskt pass.⁴⁵ Enligt uppgifter i kinesisk press skall detta inte ha varit en enskild händelse utan Kina bedöms vara allt mer intressant för underrättelseinhämtning i och med landets ekonomiska och politiska utveckling. Hongkong skulle därmed utgöra en bra bas för underrättelseoperationer i området.⁴⁶

5.1.3 Forskare vid amerikanskt universitet kvarhållen i Kina

En amerikansk forskare med kinesiskt ursprung hölls under sommaren 2004 kvar i Kina misstänkt för spioneri. Mannen som befann sig i Kina för att bedriva forskning släpptes efter två veckor. Amerikanska myndigheter har kritiserat Kina för hur mannen blev behandlad under den tid han satt fängslad.⁴⁷

5.2 Kinesisk underrättelseinhämtning i Taiwan

I början av september arresterades tre taiwanesiska medborgare för att ha sålt information om landets flygvapen till Kina. I mitten av september arresterades ytterligare en taiwanesisk man anklagad för att ha sålt information till Kina. Det skall ha rört sig om information gällande taiwanesisk politik, landets medierapportering och medlemmar i Falun Gong-rörelsen som är förbjuden i Kina. Mannen som vid sidan av underrättelseinhämtningen arbetade som taxichaufför skall ha erhållit betalning under resor han företog till Hongkong och Macao.⁴⁸

⁴³ Svenska Dagbladet ”Spiondomar i Kina mot militärer” 040514, Stratfor ”Officers arrested for spying” 040416

⁴⁴ Jane’s Intelligence 040513

⁴⁵ The Times ”British citizen held by Chinese over spying charges” 040303, ”British spy gets life in China” 040308

⁴⁶ South China Morning Post ”HK a hotbed of espionage, says mainland official” 031220

⁴⁷ Jane’s Intelligence 040816

⁴⁸ The China Post ”Taxi driver China spy arrested in second espionage case this month” 040915

5.3 Vietnamesisk kontroll över Internet

En läkare i Vietnam har dömts till fängelse för spioneri. Mannen var anställd på ett utländskt läkemedelsföretag och hade översatt en amerikansk uppsats om demokrati och publicerat denna på Internet.⁴⁹ En vietnamesisk journalist har också han ställts inför rätta, anklagad för spionage. Journalisten hade kritiserat det gränsavtal som finns mellan Kina och Vietnam i en artikel publicerad på Internet.⁵⁰

5.4 Nordkoreansk spion i Japan

I januari 2003 arresterades en misstänkt nordkoreansk agent stationerad i Japan. Mannen skall på uppdrag av den nordkoreanska regimen ha inhämtat underrättelseinformation om samt försökt rekrytera spioner i Sydkorea. Informationsutbytet mellan agenten i Japan och Nordkorea skall ha skett med hjälp av den reguljära färjeförbindelse som finns mellan länderna. Ett tiotal japaner har också sedan tidigare rapporterats saknade och det finns misstankar att dessa personer kidnappats i syfte att utbildas till underrättelseagenter.⁵¹

5.5 USA anklagas för otillåtna flygningar över Nordkorea

Under sommaren och hösten 2004 har USA anklagats för att ha genomfört cirka två hundra otillåtna flygningar över nordkoreanskt territorium. Under flygningarna skall både otillåten fotografering och elektronisk avlyssning ha genomförts. Nordkorea hävdar att USA genomför dessa flygningar i syfte att invadera landet mot bakgrund av Nordkoreas kärnvapenprogram. USA tillbakavisar anklagelserna.⁵²

5.6 Spioneri för Hizbollah

Två israeliska araber greps i slutet av 2003, misstänkta för att ha spionerat åt libanesiska Hizbollah. Hizbollah efterfrågade enligt uppgift kartor och telefonkataloger över Israel och männen skall ha försett dem med information om israeliska trupper i gränsområdet. I utbyte mot informationen fick männen narkotika.⁵³

5.7 Påstått spionage mot iranskt kärnvapenprogram

Ett flertal personer rapporteras enligt officiella källor ha arresterats misstänkta för spioneri i Iran. Irans största oppositionsgrupp, Mujahedin, lokaliserad i Irak uppges sprida information om landets kärnvapenprogram. Bland annat skall gruppen ha uppgett att Iran besitter ytterligare kärnvapenprogram än det som officiellt visats upp för IAEA. Iransk press skall även vid tidigare tillfällen ha rapporterat om militärt spioneri, dessa uppgifter är dock obekräftade.⁵⁴ Som en följd av den upptrappade underrättelseinhämtningen i området uppges Iran öka den nationella säkerheten. Bland annat skall fler enheter för kontraspionage inrättas och ett stort antal agenter rekryteras.⁵⁵

⁴⁹ GP "Vietnames fängslad för hemsida" 030619

⁵⁰ GP "Vietnam-dissident inför domstol" 031227

⁵¹ AP Online "Japan Probes N. Korea Ferry for Spying" 030129, Joins.com "Alleged spy for North confesses" 030131

⁵² Jane's Intelligence 040503, BBC International Reports "North Korean radio details US "aerial espionage" in September 2004" 041002

⁵³ Nerikes Allehanda "Israeliska araber gripna för spioneri" 031231

⁵⁴ BBC Newsfile "Iraqi spy arrested in Iran" 041004, Agence France Presse "Iran says it has arrested nuclear spies" 040831

⁵⁵ Intelligence Online nr.483 "New Counter-Espionage Push" 040910

5.8 Misstänkt spioneri i Kuwait

I januari 2003 arresterades en soldat i Kuwait misstänkt för spioneri åt Irak. Enligt uppgift misstänktes personen ifråga för förberedelse av terrorattacker i form av matförgiftning av amerikanska soldater, mord på politiker och förstörelse av olje- och kraftanläggningar i landet. USA skall vid tillfället ha berömt Kuwait för deras agerande i samband med händelsen som sågs som en bekräftelse på att Saddam Hussein fortfarande utgjorde ett hot i regionen.⁵⁶

5.9 Indien

5.9.1 CIA misstänks ha infiltrerat Indiens underrättelsetjänst

Uppgifter gör gällande att amerikanska CIA kan ha infiltrerat den indiska underrättelsetjänsten. En anställd vid RAW, indiska motsvarigheten till CIA, skall ha flytt till USA omkring slutet av maj 2004 då det uppdagats att han spionerat för CIA. Mannen skall ha påträffats med kopior av hemliga dokument i sin portfölj. Under officiella resor skall han också ha avvikit för att träffa agenter för CIA med ursäkten att han skulle besöka släktingar. I Indien misstänker man att den anställde fick information av andra infiltratörer om att han skulle komma att gripas. Under de senaste åren skall ett tiotal personer vid underrättelsetjänsten ha försvunnit varför indiska myndigheter inte ser detta som en enskild händelse. Både från amerikanskt och indiskt håll har man valt att hålla tyst om händelsen som både kan resultera i en omorganisation av Indiens underrättelsetjänst och påverka den säkerhetspolitiska relationen länderna emellan. En möjlig åtgärd uppges kunna vara att inte tillåta anställda med släktingar utomlands eller omfattande utlandskontakter att inneha vissa befattningar.⁵⁷

5.9.2 Pakistanier arresterad i Indien

En pakistansk medborgare har arresterats i Indien misstänkt för spioneri. Mannen skall ha rekryterats av två pakistanska underrättelseofficerer 2002 och genomgått en utbildning där han bl.a. studerade den indiska armén. Därefter ska han ha tagit sig in i Indien via Bangladesh och hållit regelbunden kontakt med den pakistanska underrättelsetjänsten genom e-post och telefon.⁵⁸

I början av 2003 utvisades fyra pakistanska diplomater från Indien, anklagade för spioneri. Ett par dagar senare svarade Pakistan med att utvisa fyra indiska personer från landet. Enligt uppgift fanns ingen känd orsak till utvisningarna vilka skulle kunna leda till ökade politiska spänningar länderna emellan.⁵⁹

6 Övriga länder

6.1 Australien

6.1.1 Hjälparbetare utvisade

Australiensiska hjälparbetare vid ögruppen Vanuatu i Stilla havet har anklagats för spionage och två poliser har utvisats ur landet. Händelsen förmodas vara en reaktion mot den australiensiska polisens roll i utredningen av en muthärva, där en

⁵⁶ Times Union Albany, NY "U.S. commends Kuwaiti spy arrest" 030120

⁵⁷ Stratfor "A spy scandal strain U.S. relations" 040618, Jane's Intelligence 040615

⁵⁸ Jane's Intelligence 040310

⁵⁹ Pakistan Press International 030123

av landets ministrar var inblandad. Från australiensiskt håll rapporteras en oro över att brottsligheten skall komma att öka i området om fler personer tvingas lämna landet.⁶⁰

6.1.2 Australisk militär påstås vara infiltrerad

Enligt uppgift skall en underrättelseofficer ha vidarebefordrat information om misstänkt spioneri mot den australiensiska försvarsmakten. Informationen utreddes dock aldrig, något som har väckt kritik från politiskt håll.⁶¹

6.2 Nya Zeeland utsatt för olovlig underrättelseverksamhet

Den israeliska regeringen har kritiserats för olovlig underrättelseverksamhet i Nya Zeeland. I mars 2004 arresterades två israeler för att ha försökt komma över Nya Zeeländska pass. Passen uppges vara åtråvärda och fungera som dörröppnare i arabvärlden. Männen, som misstänks vara agenter för israeliska Mossad, har dock inte åtalats för spioneri. I slutet av september utvisades de båda männen ur landet. Israel har hittills inte kommenterat händelsen medan Nya Zeeland förväntar sig en officiell ursäkt innan de diplomatiska kontakterna återupptas länderna emellan.⁶²

⁶⁰ The Australian 040911

⁶¹ Australian Associated Press "Claims spy may have penetrated military ignored" 040504

⁶² Jane's Intelligence 040705, Dominion Post "Israel stays silent as spy pair leave NZ" 040930

7 Sammanfattning

Artiklarna ger en bra bild av hur spioneri omskrivs i öppna källor under given tidsperiod. Händelserna visar att spionage eller andra former av olovlig underrättelseverksamhet inte är begränsat till ett visst område utan förekommer i ett flertal länder. Ökad ekonomisk konkurrens, politiska förändringar, säkerhetspolitiska eller diplomatiska spänningar och väpnade konflikter är faktorer som styr ett lands motiv för underrättelseinhämtning. Motiven kan förklara varför ett land bedriver spionage och vilken slags information som eftersöks. Länder som befinner sig i en väpnad konflikt eftersöker ofta försvarsinformation vilket kan påverka det militära säkerhetspolitiska läget. Nordkorea är ett exempel där spioneri bedrivs i syfte att upprätthålla en regim. Flyktspionage är ytterligare ett exempel på underrättelseinhämtning i syfte att utöva politisk kontroll. Händelser där Kina är inblandat handlar ofta om illegal handel med exportkontrollerade produkter och spioneri för att komma över forskningsinformation i syfte att bygga upp en konkurrenskraftig industriell ekonomi. I västvärlden bedrivs också försvarsrelaterat spioneri även om tyngdpunkten förefaller ligga på ekonomisk underrättelseinhämtning. Spioneri bedrivs därmed i syfte att upprätthålla och stärka ett lands internationella konkurrenskraft.

För att kunna bemöta spioneri är det viktigt att se till hur informationen inhämtas, olika länder och kulturer har olika sätt att se på underrättelseinhämtning. I länder som Kina och Ryssland är tillgängligheten på öppen information starkt begränsad vilket kan påverka både vilken information som eftersöks och hur den inhämtas. Det medför också en risk att t.ex. forskare och journalister anklagas för spioneri när de publicerar kontroversiell eller samhällskritisk information. Vietnam förekommer i den här rapporten som ett exempel på ett land där personer fängslats när de spridit eller publicerat information. Synen på vad som är lagligt och inte samt förhållandet till kollektiv styrning, oavsett om det sker utifrån regering eller arbetsgivare, kan också styra formerna för inhämtning. Därmed inte sagt att det i dessa länder skulle finnas en ökad benägenhet att bedriva otillåten underrättelseinhämtning. Det är i stället rimligt att anta att förekomsten av och formerna för underrättelseinhämtning sker utifrån vilken slags information som eftersöks samt hur intressant den bedöms vara.

Spioneri möjliggörs i de flesta fall genom fysisk inhämtning utförd av en utländsk person som är officiellt stationerad i landet eller en anställd som sålt information till främmande makt. Det enskilda motivet varierar men ekonomisk ersättning bedöms fortfarande utgöra en av de främsta orsakerna för enskilda personer att engagera sig i spioneri. Underrättelseinhämtning kan också vara utlokaliserad till annan aktör. Den brittiska underrättelsetjänstens kopplingar till ett privat analysföretag i denna rapport utgör ett sådant exempel. I flera fall, bland annat på Kuba, där personer misstänkts för spioneri har det inte kunnat bevisas att de haft för avsikt att hjälpa främmande makt. Personerna har då åtalats för andra brott vilket visar på svårigheten att bevisa förekomsten av spioneri. Det är endast i undantagsfall det i öppna källor framkommer mer detaljerade uppgifter om vilken slags information som eftersöktes varför det är svårt att bedöma skadan av en eventuell informationsförlust eller vilket mervärde informationen har för den inhämtande aktören. Spioneri påverkar dock inte bara de diplomatiska förhållandena mellan länder utan kan i förlängningen få stora ekonomiska, politiska och militära konsekvenser. För vidare analys av uppdagade fall av spioneri bör informationen ställas mot bakgrund av respektive lands ekonomiska och säkerhetspolitiska läge.